

Uppföljning av Europarådets konvention om landsdels- och minoritetsspråk (suomeksi)

Jarmo Lainio

Suomen osasto

Balttilaisten kielten, suomen ja saksan laitos

Tukholman yliopisto

Vaihtoehtoisia tulkintoja:

(1) Miten EN:n työ on onnistunut ja miten EN:n työtä seurataan)

(2) Miten eri maiden vähemmistökielilyö on kehittynyt, ja miten EN:n valvonta on sitä tukenut

Vähän taustaa

- **Vähemmistökielisopimus astui voimaan 1998**
- **Perustajajäseniä:**
- **Norja**, 1998, ratifioinut 1993
- 1. Hallituksen raportti 1999, ensimmäiset Ministerineuvoston suositukset 2001; nyt 5. kierros (2012), MN:n suosituksia odotetaan
- **Suomi**, 1998, ratifioinut 1994, 1. Hallituksen raportti 1999, ensimmäiset Ministerineuvoston suositukset 2001; nyt 4. kierros, MN:n raportti 2012
- **Myöhemmin jäseneksi:**
- **Ruotsi**, v. 2000, ratifioinut 2000
- 1. Hallituksen raportti 2001, ensimmäiset Ministerineuvoston suositukset 2003; nyt 4. kierros (MN:n suositukset 2011).
- Kannattaa muistaa, missä vaiheessa eri maat ovat allekirjoittaneet ja ratifioineet sopimuksen.

Norja, MN:n suosituksia

- **1. suositukset 2001**
- Recommends that the Norwegian authorities take account of all the observations of the Committee of Experts and, **as a matter of priority:**
- 1. create conditions that will facilitate the use of **North Sámi** before judicial authorities;
- 2. clarify the status of the **Kven language** with a view to improving the situation of the language in conformity with Part II of the Charter;
- 3. take action to improve the dialogue and cooperation between representatives of the various regional or minority languages;
- 4. make its periodical reports on the application of the Charter public, thus ensuring that all organisations and persons concerned are informed of the rights and duties established through the Charter and its implementation

Norja 2. kierros

- **2. kierros, 2003**
- Recommends that the Norwegian authorities take account of all the observations of the Committee of Experts and, as a matter of priority:
- 1. continue to improve the dialogue and co-operation with representatives of the various regional or minority languages;
- 2. rapidly resolve the situation of the Kven/Finnish language and consult with representatives of the Kven on this matter before a decision is taken;
- 3. progress in establishing the Inner Finnmark Court as a step to facilitate the use of **Sámi** before judicial authorities;
- 4. increase their efforts to protect and promote **Lule and South Sámi**.

Norja 3. kierros

- **3. kierros, 2007**
- Adopt a structured policy for the protection and promotion of the **Kven** language in cooperation with the speakers, in particular concerning the standardisation of Kven, the improvement of teaching in/of Kven, at all appropriate stages, and the increase of the use of Kven in the public sphere;
- Strengthen their efforts to provide teaching materials and teacher training for **Kven, Lule and South Sámi**;
- Ensure that social and health care institutions offer services in **Sámi**;
- Ensure that the national population registers and other public institutions accept **Sámi** names in their correct native form.

Norja 4. kierros

- **4. kierros, 2010**
- Ensure that social and health care institutions within the **Sámi** Administrative District offer services in **North Sámi**;
- Clarify the status of the **Lule and South Sámi** languages in relation to Part III of the Charter;
- Continue their efforts to provide teaching in/of **Lule and South Sámi**, including the development of teaching materials and teacher training;
- Continue to protect and promote the **Kven** language in particular in education and in the field of broadcast media;
- Take measures to develop language education in **Romani and Romanes** in cooperation with the speakers

Suomi, MN:n suosituksia

• 1. kierros, 2001

- Recommends that the Republic of Finland take account of all the observations of the Committee of Experts and, as a matter of priority:
  - 1. take immediate measures to strengthen the position of the **Sami** language in the field of education. Special efforts should be devoted to pre-school and primary education and to making available the necessary teacher training and teaching materials for **Skolt** and **Inari Sami** which seem to be in danger of extinction;
  - 2. increase the presence of **Sami** within the media, in particular by encouraging, through concrete measures, the creation of newspapers and the broadcasting of regular television programmes;
  - 3. a. provide favourable conditions to encourage the use of **Swedish**, the less widely used official language, before the judicial and administrative authorities, in particular by taking measures aimed at improving the Swedish language skills of legal officials and administrative personnel;
b. provide favourable conditions to encourage the use of **Sami** before judicial and administrative authorities in the Sami Homeland, in particular by taking measures aimed at improving the Sami language skills of legal officials and administrative personnel;
  - 4. ensure the provision of services in **Swedish** and **Sami** in the health care and social welfare sectors to those who so wish;
  - 5. make its periodical reports on the application of the Charter public, thus ensuring that organisations and persons concerned are informed of the rights and duties established under the Charter and its implementation.

Suomi 2. kierros

- **2. kierros, 2004**
- Vigorously pursues the current efforts to improve education in the **Sami** language and in particular take immediate measures to ensure the survival/viability of the **Inari** and **Skolt Sami** languages, which are in grave danger of extinction;
- Encourage and/or facilitate the positive development regarding the availability of a newspaper in **Sami**;
- Ensure the availability of health and social care services in **Swedish** and **Sami**;
- Further implement measures for the protection and promotion of the **Romani** language and provide favourable conditions in particular in education, teacher training, radio and television.

Suomi 3. kierros

- **3. kierros, 2007**
- Further strengthen education in **Sámi**, notably through the development of a structured policy and a long-term financing scheme;
- Take urgent measures to protect and promote Inari and Skolt Sámi, which are still particularly endangered languages, in particular by means of the provision of language nests on a permanent basis;
- Further develop the use of the media, especially as regards TV and newspapers, when appropriate in cooperation with other Nordic countries;
- Take further measures to ensure the accessibility of social and health care in **Swedish** and **Sámi**;
- Develop and implement innovative strategies for the training of Romani teachers and extend the production of teaching materials in Romani.

Suomi 4. kierros

- **4. kierros, 2012**
- Recommends that the Finnish authorities take account of all the observations and recommendations of the Committee of Experts and, as a matter of priority:
  - 1. further strengthen education in Sámi, notably through the development of a structured policy and a longterm financing scheme;
  - 2. take urgent measures to protect and promote Inari and Skolt Sámi, which are particularly endangered languages, in particular by means of the provision of language nests on a permanent basis;
  - 3. take further measures to ensure the accessibility of social and health care in Swedish and Sámi;
  - 4. develop and implement innovative strategies for the training of Romani teachers, extend the production of teaching materials in Romani and increase the provision of teaching of Romani;
  - 5. take measures to increase awareness and tolerance vis-à-vis the regional or minority languages of Finland, both in the general curriculum at all stages of education and in the media.

Ruotsi, MN:n suosituksia

- **1. kierros, 2003**

- Recommends that the Swedish authorities take account of all the observations of the Committee of Experts and, as a matter of priority:
  1. take immediate measures to strengthen access to education in regional or minority languages, to develop teaching materials and improve teacher training at all levels of education;
  2. provide favourable conditions to encourage the use of **Sami, Finnish** and **Meänkieli** before judicial and administrative authorities in the defined areas in the County of Norrbotten;
  3. encourage and/or facilitate the creation and/or maintenance of at least one newspaper in **Sami** and **Meänkieli**;
  4. improve the situation of the Finnish language outside the Finnish administrative area in public life, and in particular in education

Ruotsi 2. kierros

- **2. kierros, 2006**
- 1. Implement the proposals of the Government Commission for the **Finnish** and **South Sami** languages, in respect of extending the administrative area for Finnish and Sami, as well as adopting specific legislation on regional or minority languages and establishing a national agency responsible for supervising its implementation;
- 2. Take practical measures to strengthen access to education in RMLs by tackling the existing structural and resourcing problems, and in particular, develop strategies to increase the availability of teachers and provide secondary education in RMLs ;

Ruotsi, 2006 jatkuu

- 3. adapt the existing models for education in RMLs to Sweden's undertakings under the Charter, including improving the quality and availability of "mother-tongue" education and making appropriate provision for bilingual education;
- 4. adopt, as a matter of urgency, flexible measures to maintain the South Sami language;
- 5. establish a structured policy and take organisational measures to encourage the oral and written use of Sami, Finnish and Meänkieli in dealings with judicial and administrative authorities in the defined areas;
- 6. encourage and/or facilitate the creation of at least one newspaper in Sami and Meänkieli;
- 7. take steps to increase awareness and understanding concerning RMLs in Swedish society at large.

Ruotsi 3. kierros

- **3. kierros, 2009**
- Define, in cooperation with the speakers, the areas where **Finnish** and **Sámi** are covered by Part III of the Charter and apply the relevant provisions in these areas;
- Actively strengthen education in **regional or minority languages** both by adapting "mother tongue" education to the requirements of Art. 8 of the Charter, and where appropriate, by establishing bilingual education as well as by developing appropriate basic and further training of teachers; establish a structured policy to encourage the provision of university and other forms of higher education in **Sámi, Finnish** and **Meänkieli**;
- Adopt, as a matter of urgency, flexible and innovative measures to maintain the **South Sámi** language;
- establish a structured policy and take organisational measures to encourage oral and written use of **Sámi, Finnish** and **Meänkieli** in dealings with judicial and administrative authorities in the defined administrative areas;
- Facilitate the creation of newspapers in **Sámi** and **Meänkieli**.

Ruotsi 4. kierros

- **4. kierros, 2011**
- Recommends that the authorities of Sweden take account of all the observations and recommendations of the Committee of Experts and, as a matter of priority:
  - 1. strengthen education for all regional or minority languages, by adopting a comprehensive and structured approach, based on the needs of the speakers and according to the situation of the languages;
  - 2. ensure that “mother-tongue” education meets the requirements of the Charter and offers real and adequate language tuition, enabling pupils to achieve mature literacy in the languages concerned;
  - 3. increase the amount of bilingual education available in Finnish and Sami, and establish bilingual education in Meänkieli;
  - 4. establish a dedicated and properly resourced system of teacher training for all regional or minority languages;
  - 5. create teaching and learning materials, for all regional or minority languages.

Yhteenvedoa

- **Norja**
- Päätavoitteet suosituksissa:
- Julkinen kielenkäyttö – juridiset ja administratiiviset viranomaiset, **saame**
- **Kveenin** asema, status ja koulutus, kveeninkielinen media
- Kehittää vähemmistöjen keskeistä yhteistyötä ja yhteistyötä viranomaisten kanssa,
- Selvittää **eteläsaamen ja luulajansaamen** laillista asemaa – Part III/Peruskirjan Kolmas osa
- Parantaa **luulajansaamen ja eteläsaamen** asemaa
- Opetus, opettajakoulutus ja oppimateriaalien kehittäminen: **kveeni, luulajan- ja eteläsaame**
- Kehittää **Romanin ja Romanesin** opetusta, yhteistyössä puhujien kanssa,
- Taata palvelut **saamen** kielellä sosiaali- ja hoitoalan asioissa
- Taata **saamenkielisen** ortografian käyttö eräissä virallisissa yhteyksissä.

Suomi

- Saamenkielinen opetus, koltan ja inarinsaamen asema/elvyttäminen
- Saamelainen päivälehti, televisiolähetystyksiä
- Ruotsin käyttö juridisten ja administratiivisten viranomaisten kanssa,
- Julkistaa Hallituksen raportit
- Lisätä ym. viranomaisten kielenkäyttöä – saame ja ruotsi,
- Parantaa ruotsin- ja saamenkielisiä palveluja sosiaali- ja hoitoalan ammattiteissa
- Parantaa edelleen ruotsin taitoa ja käyttöä sosiaali- ja hoitoalan palveluissa
- Parantaa ja kehittää Romanin julkista käyttöä, kehittää opetusta, opettajakoulutusta, oppimateriaaleja, ja Romanin asemaa radiossa ja televisiossa
- Parantaa saamen opetusta ja siihen tarvittavaa rahoitusjärjestelmää
- Vakinaistaa kielipesäjärjestelmää inarin ja koltansaamen tueksi
- Kehittää Romanikielen opetusta innovatiivisilla menetelmillä
- Kehittää romanin opettajakoulutusta
- Lisätä tietoisuutta ja levittää tietoa Suomen vähemmistökielistä kaikille suomalaisille, koulutuksen ja median kautta

Ruotsi

- Parantaa koulutusta vähemmistökielistä ja vähemmistökielissä
- Parantaa opetusta, opettajakoulutusta kaikilla tasoilla, sekä kehittää oppimateriaaleja
- Tukea suomen asemaa hallintoalueen ulkopuolella
- Kehittää opetusta ja opettajakoulutusta, oppimateriaalien määrää ja laatua
- Lisätä saamen, suomen ja meänkielen käyttöä juridisten ja administratiivisten viranomaisten kanssa
- Perustaa vähintään yksi päivälehti saamen ja meänkielellä
- Parantaa suomen asemaa koulutuksessa
- Kehittää vähemmistöjä koskevaa lainsäädäntöä
- Laajentaa suomen ja eteläsaamen hallintoalueita
- Luoda valvontaviranomainen, joka seuraa vähemmistökielipolitiikan soveltamista

Ruotsi jatkuu

- Soveltaa Hallituksen selvitysten tavoitteita, koskien suomea ja eteläsaamea,
- Kehittää äidinkielen opetusta siten, että se vastaa Ruotsin ratifiointia, ratkaista rahoitusongelmia ja parantaa rakenteita,
- Kehittää kaksikielistä opetusta suomen ja saamen kielillä, kehittää meänkielen kaksikielistä opetusta,
- Parantaa eteläsaamen asemaa
- Luoda rakenteellisia puitteita saamen, suomen ja meänkielen käytölle juridisten ja administratiivisten viranomaisten palveluissa,
- Levittää tietoa ja lisätä tietoisuutta Ruotsin vähemmistökielistä kaikille ruotsalaisille,
- Selvittää missä saamen ja suomen asemaa voidaan kohdella Part III –osan alla,
- Kehittää lukiotason opetusta
- Kehittää saamen, suomen ja meänkielen korkeakoulutason opetusta
- Kehittää opettajakoulutusta eri kielten tarpeiden mukaisesti

Päätelmiä/huomautuksia, I

- Monet suositukset toistuvat, enemmän kuin kerran, mikä viittaa hitaaseen prosessiin
- Koulutuskenttä, media, ja viranomaisten kanssa käytetty kieli keskeisiä – ja koska ne toistuvat, niistä löytyy edelleenkin moitittavaa,
- Saamen ja ruotsin kohdalla myös sosiaali- ja hoitoalojen palvelut toistettu (ratifiointien mukaisesti),
- Jotkut kielet vakavasti uhattuja, vaativat erikoismenetelmiä: Inarin ja koltan saame, etelä- ja luulajansaame; kveeni, meänkieli, romanikielet,
- Eri yhteyksissä pidetty yhteistyötä Pohjoismaiden välillä mahdollisuutena (media; eteläsaame, luulajansaame),

Päätelmiä II

- ”Part III”- kielet useammin esillä, mutta Romani/Romanes kaikissa maissa suosituksissa
- Ruotsissa ja Suomessa tarvittu vaatia vähemmistökieliä koskevia asenteita muutettaviksi
- Monet asiat eivät ole esillä Ministerineuvoston suosituksissa, vaan asiantuntijaryhmän raporteissa,
- Vaikutus selvä joissakin tapauksissa, kuten esim. kveenin ja meänkielen muodolliset hyväksynät kieliksi, ja ”vähemmistösaamet” nostettu esille omine ehtoineen
- Kaikissa maissa lainsäädäntöprosessit saaneet vaikutteita, Ruotsissa jopa luotu uusi lainsäädäntö- ja poliittinen kenttä

Päätelmiä III

- Puhujien kanssa käydyt keskustelut vilkastuneet,
- Norjaa pidetään mallimaana (ratifiointinsa pohjalta), jossa suuri osa ratifioiduista pykälistä on toteutettu
- Monet asiat eivät tule katetuiksi itse sopimuksessa, eikä niitä siten voida ratifioida tai valvoa,
- Vakiintuneet työtavat, vaikka esim. Suomi pitkitti prosessia jo kerran, vuoden verran,
- Vahvistanut vähemmistöjen tietotaitoa ja kehittänyt niiden tavoitteita
- Kehityksessä tarvitaan aina vähemmistöjen omia ponnistuksia